

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra ruského jazyka a literatury

Rasputin v knihách

Autor: Štěpán Drabík
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Historie se zaměřením na vzdělávání –
Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Sommer
Oponent práce: Mgr. Jakub Kapičiak, Ph.D.

Hradec Králové 2022

Zadání bakalářské práce

Autor: Štěpán Drabík

Studium: P19P0415

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Historie se zaměřením na vzdělávání, Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: **Rasputin v knihách**

Název bakalářské práce AJ: Rasputin in the Books

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem bakalářské práce je analýza české literatury zachycující Grigoriye Jefimoviče Rasputina. Práce se zabývá tím, jak je Rasputin prezentován jednotlivými autory publikací. Bakalářská práce se zaměřuje především na vývoj Rasputinova obrazu v českém prostředí, přičemž neopomíná porovnání původní české tvorby s českými překlady cizojazyčných publikací a vybranými cizojazyčnými texty.

ŠVANKMAJER, Milan. *Dějiny Ruska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. Dějiny států. ISBN 80-7106-128-x.

ZUBOV, Andrej Borisovič, ed. *Dějiny Ruska 20. století*. Přeložil Libor DVOŘÁK, přeložil Zuzana SOUKUPOVÁ, přeložil Josef VOLOŠIN, přeložil Martin VRBA. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-2570921-4.

VEBER, Václav. *Mikuláš II. a jeho svět: Rusko (1894-1917)*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184793-3.

MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce za války a ve válce 1914-1918*. Praha: Čin, 1938.

Zadávací pracoviště: Katedra ruského jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Sommer

Oponent: Mgr. Jakub Kapičiak, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 21.3.2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením Mgr. Jaroslava Sommera samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu. Dále prohlašuji, že diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

V Hradci Králové dne

.....

Štěpán Drabík

Anotace

DRABÍK, Štěpán. *Rasputin v knihách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové. 2022, 43 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zaměřuje na vyobrazení obrazu Grigorije Jefimoviče Rasputina v literatuře. V práci jsou popsány jednotlivé životní etapy Rasputina od mládí, poutnického života, příchodu ke dvoru a nabytí moci v hlavním městě Petrohradě, až po jeho smrt a následný osud jeho těla. Jsou zde vysvětleny podmínky, které vedly k jeho rychlému vzestupu u dvora a také příčiny jeho neoblíbenosti a zavraždění. V kapitolách, které vyobrazují jednotlivé životní etapy Rasputina, je kladen důraz na porovnání toho, jak Rasputina jednotliví autoři děl vyobrazují.

Klíčová slova: Grigorij Jefimovič Rasputin, přelom 19. a 20. století, Ruské impérium, Petrohrad, carevna Alexandra Fjodorovna, car Mikuláš II.

Annotation

DRABÍK, Štěpán. *Rasputin in the Books*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové. 2022, 43 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor thesis focuses on the depiction of the image of Grigory Yefimovich Rasputin in literature. The thesis describes the various stages of Rasputin's life from his youth, his life as a pilgrim, his arrival to court, and his acquisition of power in the capital St. Petersburg, to his death and the subsequent fate of his body. The conditions that led to his rapid rise at court are explained, as well as the reasons for his unpopularity and assassination. In the chapters depicting the various stages of the Rasputin's life, emphasis is placed on comparing how Rasputin is portrayed by the various authors of the works.

Keywords: Grigory Yefimovich Rasputin, turn of the 18th and 19th centuries, Russian Empire, Saint Petersburg, tsarina Alexandra Feodorovna, tsar Nicholas II.

Poděkování

Chtěl bych tímto poděkovat vedoucímu této práce Mgr. Jaroslavu Sommerovi za odborné vedení práce, jeho čas, ochotu, vstřícnost a mnoho cenných rad, které mi během psaní uděloval a bez kterých by práce vznikala mnohem obtížněji. Dále bych chtěl poděkovat rodině a blízkým, kteří mi byli při studiu a psaní práce oporou.

Obsah

Úvod.....	8
1 Rejstřík osobností	10
2 Mládí.....	12
3 Proměna	16
4 Cesta do paláce	19
5 Na výsluní.....	22
6 Spiknutí a smrt.....	26
7 Po smrti	35
Závěr	38
Seznam použité literatury	40

Úvod

Tématem této bakalářské práce je obraz Grigorije Jefimoviče Rasputina v literatuře. Toto téma jsem si vybral, jelikož se již delší dobu zajímám o období posledního cara Ruského impéria Mikuláše II., zvláště potom o příčiny pádu pevně zakořeněného systému carství.

Jako jedna z možných příčin úpadku je považován právě Grigorij Rasputin, který je označován za temnou osobu této doby. Ve společnosti panují okolo této postavy ruských dějin různé mýty a fámy, které se začaly šířit mnohdy už během jeho života. Lidé si vypráví, že to byl ďábel, šarlatán, nebo mnich s božskými schopnostmi, většina lidí zná pověsti o jeho nadpřirozených skutcích, ale nezná okolnosti, které zapříčinily jeho strmý vzestup společenským žebříčkem ani to, co se dělo například v jeho dětství. Cílem této práce je tedy vytvořit chronologický popis Rasputinova života, ve kterém lze nalézt klíčové momenty, které jej přivedly k moci a porovnat, jak se jednotliví autoři staví k jeho osobě.

V první části, která se bude zabývat o Rasputinově mládí, vyličím aspekty, které formovaly jeho osobnost. Životní situace, kterými si prošel, vztah s jeho otcem a ostatními obyvateli vesnice, jeho dospívání a postupné „divočení“, pitky a začínající slabost pro dívky. Další životní etapou, kterou si prošel, bylo jeho poutnické období, kdy se začal zajímat o duchovno, putoval po svatých místech, kde se modlil a potkával nejrozumnější církevní představitele, ale i představitele sekt, které ho zaujaly. Do Petrohradu přichází Rasputin v době, kdy už se o něm šířily kdejaké zvěsti. Středobodem této kapitoly bude, jak se dokázal dostat k carské rodině a zaujmout její členy natolik, že ho nejbližší okruh cara považoval za blízkého přítele. V nadcházející části je zachycen Rasputin v době jeho největší slávy. Jeho velké sebevědomí ovšem mělo za následek to, že si vytvářel hodně nepřátel, což vedlo až k jeho zavraždění, kterému se věnuje další kapitola. Spiknutí, a hlavně zavraždění Rasputina je snad nejznámějším obdobím jeho života a věnuje se mu většina děl o této známé osobnosti ruských dějin. Lze tedy zjistit, jak se jednotlivé příběhy autorů liší. Poslední kapitola se bude zabývat jeho pohřbem a osudem jeho těla.

Jednotlivé kapitoly budou sestaveny pomocí do češtiny přeložených titulů, mezi kterými se nachází odborné práce (*Dějiny Ruska 20. století* od Zubova a kol., *Dějiny*

Ruska od Švankmajera a kol., a *Dějiny Ruska* od Vydry a kol.), historické romány (*Rasputin a carevna*, *Život a smrt*, *tragédie posledního ruského cara*, *Car*, *kouzelník a židé*), literatura faktu (*Rasputin, mnich zločinec*) a biografie a memoáry (*Jak jsem zabil Rasputina*, *Rasputin* od Radzinského). Jedinými publikacemi, které jsou napsány v originálu v češtině jsou *Dějiny Ruska*, jak od Vydry a kol. tak od Švankmajera a kol., které se zmiňují o Rasputinovi vždy jen v několika odstavcích. Plánované porovnání cizojazyčné literatury přeložené do češtiny s originálně česky psanými texty proto nebude kvůli nedostatku materiálu možné.

1 Rejstřík osobností

Petr Badmajev (1849–1920) lékař, popularizátor tibetské medicíny v Rusku

Theofan Bystrov, v publikacích též **Feofan** (1875–1940) ruský arcibiskup a teolog, příležitostný zpovědník cara Mikuláše II. a carevny Alexandry Fjodorovny

Anastázie Černohorská, v publikacích též **Stana Černohorská** (1868–1935) dcera černohorského krále Nikoly I., manželka velkoknížete Nikolaje Nikolajeviče Romanova

Milica Černohorská (1866–1951) dcera krále Nikoly I. Černohorského, manželka velkoknížete Petra Nikolajeviče Ruského

Felix Felixovič kníže Jusupov (1887–1967) členy rodiny Romanovců, jeden z vrahů Grigorije Rasputina

Isidor Kolokolov (1866–1918) biskup ruské pravoslavné církve

Dmitrij Petrovič Kosorotov (1856–1920) lékař a profesor, který provedl pitvu Grigorije Rasputina

Joann Kronštadtský (1839–1908) ruský biskup, divotvůrce, světec

Stanislas Lazovert, v publikacích též **Lazavert**, **doktor L.** (1887–1976) lékař, přítel Vladimira Mitrofanoviče Puriškeviče, jeden z vrahů Grigorije Rasputina

Vasilij Maklakov (1869–1957) liberální ruský politik

Alexandr Dmitrijevič Protopopov (1866–1918) ruský ministr vnitra, přítel Grigorije Rasputina

Vladimir Mitrofanovič Puriškevič (1870–1920) ruský pravicový poslanec státní Dumy, jeden z vrahů Grigorije Rasputina

Dmitrij Pavlovič Romanov (1891–1942) člen carské rodiny, jeden z vrahů Grigorije Rasputina

Mikuláš II. Alexandrovič Romanov (1868–1918) poslední ruský car, syn cara Alexandra III.

Alexej Nikolajevič (1904–1918) ruský carevič, jediný syn Mikuláše II. a Alexandry Fjodorovny

Anastázie Nikolajevna (1901–1918) dcera cara Mikuláše II. a carevny Alexandry Fjodorovny

Marie Nikolajevna (1899–1918) dcera cara Mikuláše II. a carevny Alexandry Fjodorovny

Olga Nikolajevna (1895–1918) dcera cara Mikuláše II. a carevny Alexandry Fjodorovny

Tat'ána Nikolajevna (1897–1918) dcera cara Mikuláše II. a carevny Alexandry Fjodorovny

Alexandra Fjodorovna Ruská, původně **Alix princezna Hesenská** (1872–1918) carevna, manželka cara Mikuláše II.

Boris Stürmer (1848–1917) ruský politik, ministerský předseda, ministr vnitra a zahraničních věcí během první světové války

Sucholin, v publikacích též **poručík S.** (?–?) jeden z vrahů Grigorije Rasputina

Anna Vyrubovová (1884–1964) dvorní dáma a nejlepší přítelkyně carevny Alexandry Fjodorovny, důvěrnice Grigorije Rasputina

2 Mládí

Rasputinovo mládí je jedním z nejméně zmiňovaných období života tohoto mužika. V *Dějínách Ruska* od Zubova se dočteme, že se narodil v Tobolské gubernii, v rodině prostého pravoslavného sedláka, číst a psát se v mládí nenaučil a snažil se tento nedostatek dohnat až v dospělém věku. Do svých 28 let vykonával práci sedláka. Nachází se zde zmínka o tom, že se oženil, pracoval na otcově statku, bližší informace o manželce, dětech či jiných rodinných příslušnících zde k dispozici nejsou. Zajímavé je sledovat, jaký rok narození knihy uvádějí, tady konkrétně je uveden rok 1869. Dále už se autor věnuje jeho poutnické dráze. (Zubov a kol., 2015, s. 259)

Dějiny Ruska od Švankmajera a kolektivu označují v závěrečném rejstříku za rok narození 1872. V textu, který se však Rasputinovi v knize věnuje, zjistíme, že se podle Švankmajera a kol. narodil kolem roku 1864. Se Zubovem se však shoduje, že do svých 28 let žil v zapadlé vesnici Pokrovskoje v Tobolské gubernii. Více jsou tu uvedeny jeho charakteristiky, píše se zde, že pil, živil se povoznictvím a kradl koně, pak jej však osvítil duch boží. (Švankmajer a kol., 1995, s. 294, 460)

Objasnění roku narození nám neposkytuje ani kniha *Rasputin a carevna*, která nám ale dodává asi nejpodrobnější popis jeho života před jeho proslavením. Kniha čerpá ze spisů knížete Andronikova, ve kterých shromažďoval informace o Grigoriji Jefimoviči Rasputinovi. Zapisoval si svědectví, rozhovory, ale i klepy. Informuje, že byl synem Jefima Adrejeviče a Anny Jegorovny. Byl narozen v Tobolské gubernii ve vesnici Pokrovskoje. Andronikov přesně nezjistil, v jakém roce se narodil, a proto si poznamenal, že musí zjistit, jestli v roce 1872 nebo 1865. Zjistit chtěl také, jestli jeho jméno nepochází od slova „rasputnik“, což znamená zhýralec nebo neřestník, chtěl dokázat, že už samotné jméno prozrazuje, co je zač. Zajímavá byla výpověď vesničana Kartavceva. Řekl, že se mu podařilo chytit Grišku, když mu rozebíral plot, praštil ho kulem a jemu zůstala na čele jizva, a proto si češe vlasy tak hluboko do čela, aby zakryl svou ostudu. (Izakovič, 1988, s. 58–60)

Andronikovovi se nepodařilo získat příliš informací. Doslechl se však, že Pokrovskoje založili zločinci deportovaní na Sibiř, a chtěl dokázat, že i v Rasputinových žilách koluje krev zločinců. Byl to syn formana, zbožňoval koně, povídal si s nimi,

hřebelcoval je a měl je jako přátele. Neměl nikoho, kdo by ho naučil číst a psát. Jedinou knihu, co měli doma byla stará Bible. (Izakovič, 1988, s. 67–68)

Rasputin měl bratra Míšu, když Griškovi bylo dvanáct, tak se jeho bratr rozhodl vyzkoušet, zda ho led na řece Tuře udrží. Led se pod ním prolomil, Griša neváhal a skočil za ním, povedlo se mu sice bratra vytáhnout nad hladinu, oba by se ale nejspíš utopili, kdyby je nezachránil okolojdoucí sedlák. Míša ovšem následkem nachlazení zemřel na zápal plic. Griška byl také nemocný, měl vysoké horečky, velmi zhubl, ale nakonec nemoc překonal. (Izakovič, 1988, s. 68–69)

Jednou se u jeho otce doma sešli sousedé, Griškovi zrovna nebylo nejlépe. Dospělí nadávali na drzého zloděje koní, když v tom najednou vyběhl od pece a označil jednoho sedláka výkřikem za zmíněného zloděje. Ostatní nechápali, co se děje, uklidnili ho, odvedli zpět na pec a jeho slovům nedávali větší váhu. Po rozpuštění společnosti to ale některým zúčastněným nedalo a vydali se na dvůr sedláka označeného za zloděje. Přistihli ho ve chvíli, kdy vyváděl ukradeného koně. Ztloukli ho a starému Rasputinovi pochválili syna. (Izakovič, 1988, s. 69)

V Radzinského knize *Rasputin* je zaznamenáno, že vyšetřovatelé Mimořádné komise, která byla zřízena po únorové revoluci, se snažili vytvořit rannou biografii tohoto mužika. Hovořili s rodáky z vesnice Pokrovskoje, četli vzpomínky Rasputinovy dcery Matrjony a také Rasputinovy historky, které vyprávěl carskému páru. Bohužel je vše ideologicky zabarveno. Rasputinovo vyprávění pod názvem Život zkušeného poutníka bylo nalezeno u carevny. I když Rasputin vyprávěl jen to, co chtěli carští manželé slyšet, tak je možné zde nalézt stopy skutečných událostí. Tyto dokumenty společně s dokumenty nalezenými v sibiřských archivech použil Radzinskij k objasnění jeho minulosti. (Radzinskij, 2002, s. 25)

Radzinskij ve shodě s ostatními zdroji uvádí, že se Rasputin narodil ve vesnici Pokrovskoje v tjumenském újezdu v Tobolské gubernii, která leží na břehu mohutné řeky Tury a u velké silnice. Autor zde rozklíčuje pravděpodobný rok jeho narození. Spisovatelé vždy uváděli různá data v rozmezí let 1860 do 1872. V tobolském archivu se našly některé matriky. V nich je zaznamenáno, že si Jefim Jakovlevič Rasputin vzal Annu Vasiljevnu v roce 1862. Anna měla dvě dcery, ale obě v kojeneckém věku zemřely, zemřel i chlapec Andrej, a to v roce 1867. Před rokem 1869 se Rasputin narodit nemohl, nejsou tu o něm žádné záznamy, a od roku 1869 matriky zmizely. Přesto se však datum

podařilo najít. V tjumenském archivu se objevila kniha soupisu obyvatel vesnice Pokrovskoje, vedle jména Grigorij Jefimovič Rasputin je zde napsáno 10. ledna 1869, datum vychází na den svatého Grigorie, a proto po něm dostal jméno. (Radzinskij, 2002, s. 26–27) Zajímavostí je, že zmatek okolo data svého narození vytvářel sám Rasputin. V roce 1907 uvedl, že je mu 42 let a přidal si tak 4 roky. V roce 1914 uvedl, že je mu 50 let, tehdy si přidal 5 let. Důvodem tohoto přidávání bylo, že carevna ho měla za svatého muže, jak se říkalo mnichům poustevníkům. V povědomí byl svatý muž zakořeněn jako člověk velice starý, který už hodně zažil a Rasputin tak „cítil stud“, když ho tak carevna nazývala i přes jeho nevysoký věk. (Radzinskij, 2002, s. 26–27)

Díky záznamům Mimořádné komise se dozvídáme něco o jeho otci. Podle svědků hodně pil. V zimě povozničil a v létě provozoval rybolov, zemědělství a nakládal parníky a vlečné lodě. Jeho příjmení má původ v potupném slově „rasputa“, i když tu byly pokusy jeho obdivovatelů odvozovat příjmení od slova „rasputica“, což je jarní nebo podzimní období. Dle Radzinského pochází právě od slova „rasputa“, tj. nespoutaný, rozpustilý, zpustlý člověk. Právě tyto diskuze později přinutí cara, aby jednal a pokusil se změnit příjmení svatého muže. (Radzinskij, 2002, s. 27)

Když vyrůstal, měnil se podle výpovědí vesničanů v nevzhledného mladíka, který už tenkrát budil pozornost divným hypnotickým pohledem, ale jakási něžnost v něm přitahovala děvčata. Sousedé vypovídali, že byl často zbit za to, že byl přistižen u mladých dívek. Rasputin sám o svém mládí mluvil jako o „snu“. Často plakal a nevěděl proč, přemýšlel o Bohu, rozjímal a modlil se. Opačně pak působí výpovědi Pokrovských pro Mimořádnou komisi. Vyprávěli, jak ho otec často posílal pro sena a on se vracel opilý, zmlácený a bez koní. Od mala měl prý v sobě nebezpečnou sílu, kterou si vybíjel ve rvačkách a flámech. Sám o sobě říkal, že byl neukojený, a tak začal pít, což ale bylo u tehdejších vesničanů běžné. Protože byl snílek, tak mu kamarádi říkali „pitomec Griška“. Znovu se zde opakuje příběh sedláka Kartavceva, ovšem v něčem se liší. Kartavcev před komisí vypověděl, že mu Rasputin přišel krást seno a přistihl ho, když zrovna rozsekal ohrádku, naložil celý stoh a už chtěl odjet. Kartavcev ho praštil kulem tak silně, že mu tekla krev, a odvezl ho na volostní správu. Brzy na to u něj kradl znovu, zjistil, že mu odcizil koně, tentokrát však krádež vykonal s kumpány. Zajímavé bylo, že od té doby, co ho praštil, byl Griška jiný, připitomělý. Pokorně si jel pro trest na volostní správu. Možná proto, že si po ráně od kůlu uvědomil ohrožení života. (Radzinskij, 2002, s. 27–29)

Poté přišel čas se oženit. Jeho žena Praskovja byla ze sousední vesnice Dubrovnoj. Dle Radzinského byla starší o dva roky. Rasputinovi bylo 28 let a pořád neměl vlastní hospodářství, žil a pracoval u otce. Rodinu tvořili jeho rodiče, oběma bylo 55 let, on a jeho žena Praskovja, které bylo 30. Všichni byli zapsáni jako negramotní zemědělci. Měl „vzornou“ manželku, jelikož mu porodila dvě dcery a syna. K tomu byla velmi silná a pracovitá, což se hodilo, protože on často nebýval doma, a tak musela zastat práci i za něj. (Radzinskij, 2002, s. 29–30)

V knize *Rasputin, mnich zločinec* je možné se dočíst o některých dalších událostech z mládí. Podle záznamů Mimořádné komise byl „obyčejným nevzdělaným mužikem nízkých mravů a zvířecích zvyků“, vedl zpustlý život a kradl. Podle úřední zprávy z Tobolska byl třikrát zatčen, z toho dvakrát uvězněn, zanechal po sobě ženu, syna Dimitrije a dvě dcery. Lze se také dočíst, že jeho jméno znamená nemrava, a že miloval mladé dívky a vodku. (Le Queux, 1928, s. 11)

Podle všech záznamů a popisů je možné si všimnout, že již v raném věku se projevovaly některé Rasputinovy typické charakteristiky. Často holdoval alkoholu a měl blízko k ženám. Nebyl zastáncem klasické práce a již v mládí byl několikrát v potyčce se zákonem. A konečně například skrze „zázračné“ proroctví se zlodějem koní se už tehdy spekulovalo o jeho nadpřirozených schopnostech, k čemuž přispěly i hypnotizující oči. Zajímavostí je, že se v žádných zdrojích nelze dočíst o Rasputinově matce, ani on sám ji nezmiňuje, a o dalších členech rodiny víme také jen velmi málo.

..

3 Proměna

O Rasputinově přerodu se ví už přeci jen více. Tím, jak putoval a údajně konal zázraky, se o něm začalo vyprávět. Přesto se ale výpovědi jednotlivých autorů liší. Radzinskij ve své knize *Rasputin* popisuje toto období pomocí Rasputinových výpovědí, dle kterých žil do 28 let žil světským životem. Poté ale došlo k jeho proměně. Pověst říká, že svým povozem jednoho dne vezl do Tjumeně Miletije Zborovského, pozdějšího biskupa tomského semináře, tehdy studenta. Cestou si povídali o Bohu a tento rozhovor způsobil v jeho životě zvrát. Rasputin chtěl rozmlouvat dále, ale ne příliš vzdělaný kněz v Pokrovském ho neoslovil. A tak se rozhodl, že bude putovat a hledat odpovědi na své otázky jinde. (Radzinskij, 2002, s. 30)

Zpočátku jezdil do nepříliš vzdálených klášterů. Navštívil Tjumeň a Tobolsk. Putoval pěšky poutnickým životem okolo řeky Tury. Do vesnice se vrátil jiný mužik, jeho život začíná být opředen mystickými tajemstvími, mívá často vidění, vykonává zázraky a začíná si v sobě uvědomovat božství. V Pokrovském mu nevěřili a vysmívali se mu, a tak se znovu vydal na cesty. Naprosto se změnil, přestal pít a kouřit, nejedl sladkosti a maso. Ve svých vzpomínkách s názvem *Život zkušeného poutníka* vypravuje, jak se vydával tisíce kilometrů pěšky do petrohradských a kyjevských klášterů a cestou prosil o jídlo a almužnu. Svědci vypovídající u Mimořádné komise vypravovali, že se choval jako blázen, zpíval a mával rukama. Jeho oblíbeným světce se stal Simeon Verchoturský, od něj prý údajně získával svou sílu. (Radzinskij, 2002, s. 30–32)

Brzo si Rasputin začal získávat první přívržence, především mezi ženami. Jeho prvními učednicemi byly Kát'a a Duňa Petěrkinovy. U svých stoupenců však dlouho nezůstal a zase se vydal na cestu. Svou proměnu vysvětloval tím, že na cestách nejedl, držel půst, pracoval a modlil se. Ve skutečnosti ho však formovalo sektářství, lidové pravoslaví a myšlenky mnichů v zapadlých kláštorech. V tu dobu se naučil „vyčíst z tváře vášně“, poznal sibiřské léčitele. Setkával se s novými přístupy k duchovnu v různých utajených spolcích – byli to fanatici, sektáři, kteří spojovali smilstvo a víru. Tyto sekty formovaly Rasputina. Nejvíce ho zaujali chlystové, protože hlásali, že každý člověk může být Kristem a každá žena Bohorodičkou a hřích lze vyhnat hříchem. Při putování se setkával s jejich jednotlivými organizacemi. V roce 1903 začíná být pronásledován. Do tobolské konzistoře bylo posláno udání, že podivně zachází se ženami. Vyšetřovatel nic

závadného nenašel, nicméně od té doby byl označován za chlysta. (Radzinskij, 2002, s. 33–43)

Izakovič ve své knize *Rasputin a carevna* také mluví o setkání se studentem bohoslovské akademie, kterého vezl do Verchoturje. Cesta byla dlouhá a mluvili o mnoha věcech. Rasputin mluvil o svém hříšném životě a bohoslovec se ho pokoušel přivést k Bohu. Mladý pop Rasputina zaujal, díky němu získal naději, že učení, o kterém mu řekl, ho může dovést ke spasení. Rozhodl se zůstat ve Verchoturském klášteře. Mužik se zde necítil špatně, zjistil, že jedna část mnichů jsou stoupenci sekt, hlavně chlystů. V klášteře pobýval tři měsíce a nabral zde mnoho zkušeností, nadchla ho představa o tom, že Bůh se vtělil do ruských vesničanů a chodí mezi lidmi. Nadchlo ho, že člověk se znovuzrodí skrze hřích. Před návratem navštívil starce Makarije, který mu řekl, že pán si ho vybral, má zanechat všeho a putovat po jeho zemi. Do Pokrovského se vrátil jako podivín s trhavými pohyby, nervní, střídaly se u něho různé emoce, často meditoval a nemluvil. Mával rukama a zpíval a lidi ho začali mít za jurodivého. (Izakovič, 1988, s. 70–75)

Moc dlouho v Pokrovském nezůstal, vše opustil a začal putovat. Cesty ho velmi obohatily. Naučil se číst lidské záměry, slabosti i charaktery, poznával tajemství sekt. Pozoroval vesnické bylinkáře a různé felčary. Vedl rozpravy s teology. Do Pokrovského přicházely zvěsti o jeho skutcích. Doslechli se, že obcuje se ženami a pořádá divné bohoslužby, mluvilo se i o různých zázracích. Když se vrátil, měl dlouhé vousy a změnil se, a to hlavně chováním. Zůstával ve sklepě, kde se modlil a vzýval Boha. Přestal jíst maso, pít, kouřit a nestýkal se s lidmi. Vesničané rychle uvěřili v jeho svatost. Zájem a zvědavost se změnily v obdiv především děvčat a žen. Získal si příznivce. Místní pop ho pokládal za d'ábla, napsal do Tjumeně a obvinil ho z hříchů. Do Pokrovského byla vyslána komise, začaly výslechy. Všichni tvrdili, že se z něj stal zbožný člověk. Komise konstatovala, že není důvod zakročit. Zvěst o Rasputinovi se roznesla po celé gubernii. V roce 1903 se podíval poprvé do Petrohradu, jeho sláva sem prozatím nepronikla. Tenkrát ho nezajímaly paláce, chtěl se seznámit s Joannem Kronšadtským, známým prorokem. Věděl, že se od něj může přiučit, sledoval jeho kázání, gesta, přístup k věřícím. V hlavním městě vydržel 5 měsíců, na Joanna udělal dojem a slíbil, že se vrátí. (Izakovič, 1988, s. 76–81)

Knih *Dějiny Ruska* od Švankmajera a kol. je jediná odborná publikace, která se tomuto období věnuje. Můžeme se zde dočíst, že Rasputina najednou navštívil duch

svatý, a tak začal vykládat tajemství boží, konal zázraky, uzdravoval. Zřejmě byl nadán schopností sugesce a ovládal hypnózu. Mezi lety 1902 a 1903 putoval po celé zemi, nakonec se jeho cílem stal Petrohrad. (Švankmajer a kol., 1995, s. 294).

O tomto období se lze dočíst i v knize *Rasputin, mnich zločinec*. Autor zde uvádí, že se ještě v Pokrovském v Rasputinovi ujala myšlenka stát se světcem. To si usmyslel, když zjistil, že jeden zahradník, který byl nenapravitelným opilcem tak jako on, a díky svému vlivu v pravoslavné církvi se stal biskupem. Rasputinovi se dařilo a brzy došel k přesvědčení, že je obdařen výjimečnými schopnostmi. Le Queux uvádí názor jednoho nejmenovaného anglického psychiatra, podle kterého byl Rasputin nadán přirozenou hypnotickou silou díky schopnosti stahovat zornice očí, byl abnormální po stránce fyziologické i psychologické. V knize se také uvádí, že se Rasputin nikdy se nesmál, a nebýval opilý ani když vypil hodně vodky. Měl velký vliv na ženy. Žil z nahodilých zisků, projevoval velkou zbožnost a ve většině klášterů byl vřele přijímán. Často mu tam poskytovali a byli mu nápomocni v různých nepravostech. „Kult“ založený „nevzdělaným mnichem“ se začal šířit během jeho poutnických výprav. Pomocí své hypnotické síly okolo sebe shromáždil „věrné ovečky“. Putoval do Jaroslavli, Vologdy, Vitebska, Orla i do jiných koutů země. (Le Queux, 1928, s. 11–16)

Rasputinovo období duševní přeměny je obeháno řadou tajemství. Jisté ale je, že se nějakým způsobem začal více zajímat o duchovno. Společným znakem většiny výpovědí je jeho cesta se studentem bohoslovské akademie do Verchoturského kláštera, při které ho budoucí biskup zřejmě velmi inspiroval. Pak už se toulal od jednoho kláštera ke druhému a setkával se s různými typy pravoslaví a také se sektářstvím. Naslouchal mnichům, starcům a sektářům. Začal konat různé skutky, které si lidé vykládali jako zázraky, a zvěsti o něm se šířily. Díky tomu si získal první následovníky.

4 Cesta do paláce

Z Rasputinova petrohradského období publikace uvádějí více detailů. Toto období je prvním, o kterém se zmiňuje ve svých vzpomínkách vydaných pod názvem *Car, kouzelník a židé* Rasputinův tajemník Aron Simanovič. Podle jeho zápisů se Rasputin v Petrohradě objevil v roce 1905. Už předtím se s ním ale setkaly černohorské princezny. Vyprávěl jim, že navštívil mnoho svatých míst. Řekl jim, že byl dvakrát v Jeruzalémě. Dámám se zalíbil, byl vtipný, zábavný a mluvil o náboženských otázkách. Dámy podléhaly jeho vlivu a on zjistil, že se mu otvírají nové obzory. Vyprávěl jim, že uzdravuje a předpovídá budoucnost. Popisovaly ho jako divotvorného starce, který není mnich ani kněz, ale má mimořádnou sílu. Černohorské princezny o jeho zázracích začaly vyprávět v paláci a dali tak carským manželům naději na to, že by mohl pomoci malému careviči s nevyлéčitelnou nemocí. Zeptaly se Rasputina, jestli by vyléčil hemofilii a on jim přesně popsal, co je to za nemoc a řekl, že už jí mnohokrát vyléčil. Dámy si uvědomily, že by si mohli přilepšit v paláci, a tak zvýšit svůj vliv. Řekly mu o carevičovi, a on se nabídl, že ho vyléčí. (Simanovič, 1942, s.30–39)

Když přišel do Petrohradu, ubytoval se v klášterním hostinci, kde byl hostem převora Theofana. V Carském Selu ho netrpělivě očekávali. Když ho Anastasija přivedla, byl přijat zdrženlivě. Nakonec ale udělal dobrý dojem, jelikož se choval klidně, nechvástal se svými schopnostmi a na careviče působil uklidňujícím dojmem. (Simanovič, 1942, s. 41)

V knize *Rasputin a carevna* je možné se dočíst, že carevna zkoušela různé možnosti, jak vyléčit svého syna. A tak jednoho dne stanul na doporučení velkokněžny Anastázie u nemocného careviče Grigorij Rasputin, který si v Petrohradě za krátkou dobu svého pobytu získal pověst zbožného člověka, kterému je možné se svěřit a u kterého je možné získat radu. Rasputin se nechal slyšet, že carevnina syna vyléčí, a to mu otevřelo dveře Alexandrovského paláce. (Izakovič, 1988, s. 42)

Carevna přijala velkokněžnu Anastázii, když byl carevič ve velmi špatném stavu. Anastázie Černohorská jí vyprávěla, jak Joann Kronštadtskij pozval k sobě při bohoslužbě mužika. Byl to Grigorij Rasputin a měl pověst moudrého muže. K Černohorským princeznám jej přivedl Theofan a ten na ně udělal hluboký dojem, a tak na něj upozornila carskou rodinu. Carevna neváhala a sama zašla za carem s návrhem

pozvat k sobě otce Grigorije. Car na něj nechtěl moc upozorňovat, a tak přikázal, aby ho přivedli večer. Přivezli ho k postranní brance a vešel zadním vchodem. Když přišel k carovi a carevně, bez okolků je políbil a objal. Podíval se na ležící dítě, poklekl před ikonou a potom se naklonil nad careviče, řekl mu, že bude zase dobře, a hladil ho. Pak mu vyprávěl o sibiřských lesích. Carevič spokojeně usnul a carští rodiče byli s jeho službami tak spokojení, že pro něj poslali i druhý den. Car si pak do deníku zapsal, že se 1. listopadu 1905 seznámili s božím člověkem Grigorijem. (Izakovič, 1988, s. 143–148)

V knize *Rasputin, mnich zločinec*, je popsán jeho vzestup skrz dvorní dámu Vyrubovovou. Tento „nečistý zločinec“ „pobláznil“ mnoho žen. Jednoho dne prý uzdravil ženu s revmatizmem, zvěsti o uzdravení se roznesly. Tlačili se k němu nemocní a mrzáci. Získával nové vyznavačky, mezi které patřila i dvorní dáma Vyrubovová. Stala se jeho obdivovatelkou a navštěvovala jeho seance. Nakonec usoudila, že by ho mohla přivést za malým carevičem, Rasputin váhal, ale nakonec mu přinesla vlastnoručně napsaný lístek od carevny, v němž ho prosí, aby přišel. Ten se za carevičem dostavil, položil na něj ruce a řekl, že ho uzdraví. Stav malého chlapce se zlepšil. (Le Queux, 1928, s. 17–23)

Největší pozornost této fázi Rasputinova života věnuje kniha *Rasputin* od Edvarda Radzinského. Popisuje tuto cestu od doby, kdy mu bylo třicet tři let a chystal se do Petrohradu. Na začátku revoluce v roce 1905 se objevuje v hlavním městě. Až tady začíná Rasputinova historie lépe popsaná svědky a rozličnými dokumenty. Jeho cílem bylo v hlavním městě získat peníze na stavbu kostela v Pokrovském. Podle Rasputinova vyprávění přišel za biskupem Sergijem, rektorem Duchovní akademie. Dle Rasputina se k němu dostal jen díky kouzlu své osobnosti a vstřícnému vrátnému. Biskup byl Rasputinem okouzlen a ubytoval ho v lávře, a co je důležité, seznámil ho s mystikem Feofanem. Ten ale ve svých výpovědích u Mimořádné komise vyvrací, že by Rasputin přišel bez doporučení, které prý měl od kazaňského vikáře. Na Feofana udělal Rasputin velký dojem. Tou dobou bylo Rasputinovo jméno v hlavním městě už dostatečně známé. Nakonec ho Feofan ubytoval u sebe doma a díky němu získal Rasputin přístup do paláce černohorských princezen. Obě sestry se zajímaly o mystiku. Jak Feofan, tak následně i Rasputin získali díky černohorským princeznám možnost seznámit se s rodinou Mikuláše II. Radzinskij však upozorňuje, že se i v tomto Feofan rozchází s ostatními zdroji, když tvrdí, že Rasputin před sestrami tajil, že se s carskou rodinou již zná. (Radzinskij, 2002, s. 44–49)

Otec Grigorij však nebyl prvním božím člověkem, který se na carském dvoře objevil. Před ním zde působil Mít'a Kozelskij, který měl údajně dar jasnovidectví a car s ním rád rozmlouval. Poté Milica, jedna z černohorských princezen, přišla s nápadem přizvat z ciziny Phillipa. Tento vykonavatel zázraků měl hlavně u carevny silnou pozici. Tvrdil, že rozmlouvá s mrtvými. Jeho hlavním úkolem bylo „přičarovat“ carevně syna, což se zpočátku nedařilo. Po narození careviče Alexeje Phillip předpověděl svou smrt, ale i to, že přijde v podobě jiného člověka. (Radzinskij, 2002, s. 54–63)

Milica Černohorská se rozhodla, že carevnu a cara seznámí s otcem Grigorijem, který na ni udělal dojem. Předtím, než ho tam vzala, tak ho upozorňovala, že se s nimi nesmí scházet bez ní. Na konci října vyprávěla Milica carevně o zázračném sibiřském mužikovi, o jeho činech a putování. Carevna si řekla, že vše do sebe zapadá a Phillip přichází v podobě nového ochránce. Mikuláš II. si do deníku zapsal, že prvního listopadu pili čaj s Milicou a Stanou Černohorskými a seznámili se s božím člověkem Grigorijem. Feofan se pak vyptával Rasputina, a ten mu sdělil, že již na prvním setkání učinil na carevnu velký dojem. (Radzinskij, 2002, s. 65–67)

Poprosil, aby mu ukázali syna. Zavedli ho k němu, přistoupil k posteli, a začal se modlit. Chlapec se uklidnil, usnul a druhý den se probudil zdravý. Carevna po tomto aktu neměla pochybnosti, že je tím následníkem, kterého předpověděl jejich bývalý přítel. Rasputin byl nyní už nepostradatelný. Prosil Feofana, aby neříkal o návštěvách Milici, ten ale nedokázal lhát, a navíc se rozkřikly fámy. Černohorská princezna se rozhněvala a řekla mu, že je podvodník. (Radzinskij, 2002, s. 67–73)

Rasputin se stával známějším. Do Petrohradu se ale dostal ještě dříve, než se proslavil. Simanovič s Radzinským se shodují, že se v hlavním městě objevil poprvé v roce 1905. Jeho cílem ale nebyl carský palác. Stále se pohyboval v duchovní sféře, kde si ho všiml biskup Theofan. Podle jedné publikace ho zavedl k černohorským princeznám, které se zabývaly mysticismem, a ty usoudily, že by mohl vyléčit careviče Alexeje, jinde se tvrdí, že ho černohorské princezny potkaly už dříve. Každopádně se za pomoci černohorských princezen a Theofana dostává do blízkosti cara a carevny, kteří měli v oblibě různé mystické postavy. Rasputin nebyl ani zdaleka prvním léčitelem, který u vládnoucí dvojice měl důvěru. Roli v jeho příchodu mohla hrát i dvorní dáma Anna Vyrubovová. Dostal se až k careviči, kterého léčil. Carevičův stav se zlepšoval a díky tomu si Rasputin mohl budovat vliv na carskou rodinu.

5 Na výsluní

Když se Rasputin dostal do paláce, začal upevňovat svůj vliv. Vydra a kol. ve své publikaci tvrdí, že Rasputin nabyl sebevědomí a díky tomu, že carevna neochvějně věřila v jeho schopnost léčit těžce nemocného careviče, si mohl dovolit téměř vše a prosazoval do vysokých státních funkcí své chráněnce a pochybné kariéristy. Díky němu se do čela vlády v lednu 1916 dostal neschopný a nenáviděný Boris Stürmer. (Vydra a kol., 2017, s. 279)

Švankmajer a kol. zase popisují, jak byl Rasputin přirozeně inteligentní a měl schopnost se orientovat v novém prostředí. Stal se jakýmsi ministrem carovy duše. Carský pár si Rasputin připoutal svým úspěšným léčením malého careviče. Dnes by bylo jeho léčení možné označit za alternativní, léčil silou vůle. Na carské manžele, a zvláště na carevnu působily tyto zázračné schopnosti tak silně, že nikdo nemohl ohrozit Rasputinovo postavení. Postupem času si začal uvědomovat svůj vliv a zasahoval do dosazování církevních hodnostářů, a nakonec i do politických a vojenských záležitostí. Car občas pochyboval o správnosti těchto rozhodnutí, ale carevna, která na manžela měla značný vliv, mu vysvětlovala, že rady „přítele“ jsou slovem Božím. Lidé brzy pochopili, na koho se obracet s různými záležitostmi, protože věděli, jak velké slovo má Rasputin a že se za ně může přimluvit. Nedělal to zadarmo, a tak díky těmto výpomocem získával významné obnosy peněz. Peníze mu většinou dlouho nevydržely, protože je utratil v divokých pitkách, prohrál v kartách a utratil v dámské společnosti, která mu přiznávala nadpřirozené sexuální schopnosti. I když Rasputin hýřil, svou rodinu zaopatřil: koupil větší dům a synovi zaplatil studium. Posledních šest let svého života měl už prakticky neomezenou moc a s pomocí své „bandy“ v Petrohradě „řádil“. Mezi jeho věrné patřili tibetský lékař Badmajej, žid Simanovič a dvorní dáma Anna Vyrubovová. (Švankmajer a kol., 1995, s. 295)

Zubov a kol. v *Dějínách Ruska* 20. století uvádí, že Rasputin dokázal na carském dvoře získat ohromný vliv na carevnu a přes ni i na cara. Rasputin by zůstal soukromou záležitostí rodiny, ale poté se začal zabývat politikou. Jelikož zachraňoval jejich syna, tak byl považován za božího člověka a jeho každé slovo za projev Ducha svatého. Carevna začala dělit své okolí na přátele svého „přítele“ a na jeho nepřátele. Rasputinův vliv se stával neomezeným. Nepřátelé, ať už jakkoliv vysoce postavení, byli vypovězeni ode dvora. Rasputin začal rozdávat pravopisně chybné cedulky s přimluvami za prosebníky

a pokud se jimi někdo nezabýval, tak ztratil v očích carevny reputaci. Čestní lidé byli propouštěni a na jejich místo přicházeli Rasputinovi chráněnci. O Rasputinově vlivu a temných silách začala psát nejen opozice, ale i loajální tisk. Reputace carské rodiny v očích Rusů klesala. (Zubov a kol., 2015, s. 259–262)

Od jara 1915 se začínají v korespondenci carských manželů objevovat požadavky Alexandry Fjodorovny, kde se odvolává na Rasputina jako na nejvyšší autoritu. Carevna začala místo manžela řešit politické záležitosti, car byl v hlavním stanu. Dle Rasputinových vizí se vydávaly rozkazy k vojenským operacím a dosazovali se ministři. Carský pár udělal z pologramotného mužika jednu z nejvlivnějších osob v říši. Car trávil více času na frontě a kompetence se přesouvaly do rukou carevny, která se denně radila se svým „přítelem“. Tlačila na cara, aby dělal rozhodnutí, která navrhl Rasputin. Lidé si mysleli, že Rasputin poslal cara do hlavního stan, aby mohl prostřednictvím carevny řídit Rusko. Koncem roku 1916 se začaly v nejvyšších kruzích šířit opoziční nálady. (Zubov a kol., 2015, s. 322–324)

Simanovič líčí Rasputina v poněkud jiném světle. Za své služby si prý nikdy nebral peníze, ale od cara měl garantovaných 5000 rublů měsíčně. Proudili k němu lidé, kteří žádali povýšení a jiní zase přinášeli udání. Rasputin jim nikdy pomoc neodepřel. (Simanovič, 1942, s. 51–55)

Své styky dovedl proměnit ve zvýšení vlivu, dámy byly hrdé, že se stýkají s „milcem“ carských manželů a byly zaslepeny jeho úspěchem. Zval si je do restaurací a tam se konaly orgie. (Simanovič, 1942, s. 55–57)

Pokud jde o zvěsti, které hlásaly o intimních stycích s carevnou, tak se nezakládaly na pravdě. Dle Simanoviče se Rasputin s carevnou nikdy nesetkával, pokud u toho nebyl i car. Občas se sice setkali v lazaretu, ale vždy v přítomnosti dalších lidí. Rasputin vystupoval pozorně a byl blahosklonný a carské děti v něm našly věrného přítele. Obvinění pocházela od „chvastounů“ a bylo hanebné, že se jejich šíření účastnili i příbuzní cara. (Simanovič, 1942, s. 57–60)

Rasputin se aktivně zapojoval do politiky. Často žertoval, že má svou vlastní ministerskou radu. Její předsedkyní byla hraběnka Golovinová, která ho podporovala v nejvyšší společnosti, její dcera Maňa byla prostřednicí mezi Rasputinem a duchovním světem. Vyrubovová „jmenovala“ ministry a byla spojením s Carským Selem. A poté existovala spojení s premiérem a vyzvědačské pozice. Od doby, kdy měl na cara klíčový

vliv, doporučoval kandidáty na ministry a generály. Často je navrhoval Simanovič a pak se sešla komise, ve které byly Rasputinovy neteře a car čekal u telefonu na jméno. Takto byl například jmenován Stürmer na ministerského předsedu. Vhodný byl, protože sliboval separátní mír, který Rasputin dlouhodobě prosazoval. Car se netajil tím, že Rasputin je jediným člověkem, kterému důvěřuje, byl mu poslán od Boha a k nikomu necítil tolik lásky a důvěry. (Simanovič, 1942, s. 133–137)

V knize *Rasputin, mnich zločinec* se dočteme, že Rasputin ovládal carský dvůr s pomocí Vyrubovové, která dávala careviči tibetský jed, který mu způsoboval krvácení. Rasputin pak přišel a pronášel „svatá“ slova, kterými careviče léčil. Když chtěl, aby to vypadalo, že careviče uzdravuje, nařídil Vyrubovové, aby přestala podávat carevičovi jed. Rasputin byl díky svému léčení uctíván. „Poblázněné“ dvorní dámy propadly jeho vlivu. (Le Queux, 1928, s. 29–30)

Rasputin zařídil, aby se carevna setkala s člověkem, jehož jméno bylo Boris Stürmer. Byl to nerozlučitelný společník Rasputina a také „notorický germanofil“. Rasputin ho doporučil, a tak se stal Stürmer ministerským předsedou. Dle Le Queuxe měl „Lžimnich“ „tak neuvěřitelný“ vliv, že jeho moc byla srovnatelná se samotným carem. Sám Rasputin se svým přátelům chlubil, že carem je vlastně on, protože žije v paláci, carevna plní všechna jeho přání a její dcery jsou jako jeho vlastní. (Le Queux, 1928, s. 40)

Rasputin si byl jistý svým vlivem a rozhodl se, že již nadále nebude závislý na carské rodině. Ubytoval se v domě v Gorochově ulici a dvakrát týdně zde přijímal své žáky a poskytovat jim modlitby a útěchu, samozřejmě ne zadarmo. (Le Queux, 1928, s. 40–41)

Le Queux dále uvádí, že Rasputin vnucoval svou vůli carovi. Dával rozkazy a on je plnil. Ucházela-li se některá z jeho obdivovatelek o jakoukoliv přízeň, či dosazení svého manžela do nějakého úřadu tak se Rasputin odebral k carovi a ten mu podepsal každé doporučení. (Le Queux, 1928, s. 78)

Autor dále tvrdí, že Rasputinovo konání nebylo úplně svévolné. Rasputina označuje za člověka podpláceného Němci, a dokonce i za tajného agenta německého císaře Viléma, který svou činností podkopává carské Rusko a směřuje tak zemi k separátnímu míru. (Le Queux, 1928, s. 110–114)

Carevna byla s Rasputinovými službami velmi spokojena, především s úspěšnou léčbou malého careviče. Díky tomu měl Rasputin větší a větší důvěru carevny, zjistil, že od ní může získat různé výhody pro sebe i ostatní. Přes stále značnější vliv, který vedl od carevny až k carovi, začal aktivně zasahovat do státní politiky. Jeho stoupenci pak získávali na jeho žádost různé pozice. Takto se dostal do jedné z nejvýznamnějších pozic v Rusku Boris Stürmer. Trochu paradoxně působí snaha Simanoviče očistit Rasputina od zvěstí o intimním styku s carevnou. Tvrzení, že se s ní nesetkával bez přítomnosti cara si vyvrací hned v další větě. Snaha Le Queue udělat z Rasputina německého špiona je také trochu přehnaná, ostatní se o jeho stycích s Německem nezmiňují.

6 Spiknutí a smrt

Nejstručnější zprávu o dění okolo Rasputinovy smrti dodávají odborné knihy. *Dějiny Ruska* 20. století popisují, že v noci z 16. na 17. prosince 1916 byl Rasputin pozván do paláce knížete Jusupova. Vraždu spáchali carův příbuzný Felix Jusupov, velkokníže Dmitrij Pavlovič, pravicový poslanec dumy Puriškevič a vojenský lékař Lazavert z přesvědčení, že mužikova činnost ničí Rusko a carskou vládnoucí dynastií Romanovců. Hned, jak se zvěsti o jeho smrti rozšířily a dozvěděli se o nich běžní lidé, začali se v ulicích Petrohradu spontánně objímat a někteří rychle spěchali zapálit svíčky do Kazaňského chrámu. Prosté ženy čekající v ulicích na chleba opakovaly: „Psovi psí smrt“. (Zubov a kol., 2015, s. 324)

Dějiny Ruska od Švankmajera a kol. udávají, že události okolo pologramotného mužika vrcholily v prosinci 1916. Rusko bylo na pokraji krachu, a to si uvědomily i nejvyšší dvorské kruhy. Vysoce postavení Rusové byli přesvědčeni, že hlavním viníkem zkázy carského Ruska je Grigorij Rasputin, věřili, že když bude car zbaven jeho vlivu, situace se změní. Proto se rozhodli 30. 12. 1916 uspořádat v čele s knížetem Jusupovem za přítomnosti spiklenců Puriškeviče a velkoknížete Dmitrije Pavloviče večírek, na kterém byl podán Rasputinovi v šampaňském jed, který byl ovšem lékařem zaměněn za práškový cukr. Přítel carské rodiny tak pil klidně dál. Nakonec se tedy rozhodli Rasputina zastřelit, tělo zabalili do kožichu a hodili do vody, pod ledem ho pak našla policie. (Švankmajer a kol. 1995, s. 296)

Aron Simanovič líčí ve svých vzpomínkách, že Rasputinovo zavraždění nebylo neočekávané, mnoho lidí mělo na jeho uskutečnění zájem. Carevna chtěla, aby ten den nevycházel z domu, Simanovič trval na tom, aby se svlékl, sebral mu kabát. Okolo domu byli agenti, Rasputin byl v posteli a řekl, ať všechny pošlou pryč. O půlnoci volal Rasputin Simanovičovi, že přijel „chlapík“, a že pojede s ním. Simanovič čekal u telefonu, ale hodiny nikdo nevolal. Když se pak Simanovič poradil s Rasputinovou dcerou Marjou, která věděla, že „chlapík“ je Jusupov, nebylo pochyb, že se Rasputin stal obětí spiknutí. V noci byly hlášeny z paláce Jusupovových rány a jeden strážník podal zprávu, že za ním přišel poslanec Puriškevič, vnutil mu peníze, a řekl mu, že zabil Rasputina a osvobodil tak Rusko od stvůry, která byla přítelem Němců. Strážník viděl také auto, které řídil Dmitrij Pavlovič. V autě byl ještě Jusupov, Puriškevič a otec Grigorij. Další zprávy hovořily, že střílela i sestřenice Felixe Jusupova, účastnili se Dmitrij Pavlovič, synové

velkoknížete Alexandra Michajloviče a bratři kněžny Jusupovové. Otec Felixe Jusupova a ministr Chvostov čekali na výsledek, a o akci byli informováni. Stříleli prý všichni, přičemž jeden ze švagrů Jusupova ho střelil do oka. Po střelbě ho odvěkli do sklepa, byl však pořád naživu, vydržel jedenáct ran. Nakonec z posledních sil vyběhl do zahrady, kde se pokusil přelézt plot, ale prozradili ho psi. Dmitrij Pavlovič ho chytil. Svázali ho a odvezli k Něvě, kde ho svrhli do vody. Byl nalezen o půl kilometru dále. Mrtvola byla pokrytá ledem. Pokus o utopení Rasputin zřejmě přežil, vylezl ven a zahynul následkem mrazu. (Simanovič, 1942, s. 175–188)

V knize *Rasputin, mnich zločinec* je uvedeno, že se 26. prosince rozšířila zpráva o Rasputinově zmizení, a to vyvolalo v celém Petrohradě vzrušení. Dále jsou použity k popisu události výpovědi neznámé ruské ošetřovatelky, která byla svědkyní všeho. 15. prosince byl Rasputin pozván k princovi Jusupovovi na večeři. Vědělo se, že mnich má rád krásné ženy, a tak mu bylo oznámeno, že jistá neznámá dáma se s ním touží poznat. Mnicha a neznámou měl přijmout princ Jusupov sám. Ve skutečnosti bylo v domě v prvním patře více osob. Všichni byli připraveni se zbavit „chlípného zrádce“. Mimo prince Jusupova tam byl i velkokníže Dmitrij Pavlovič, poslanec Puriškevič, jistý Štěpanov, jistá tanečnice a dáma, která událost vylíčila. V jedenáct hodin všichni čekali Rasputinův příchod. Princ Jusupov volal k němu domů a bylo mu oznámeno, že doma není a před delší dobou odešel obědvat. V jednu hodinu dvacet minut u paláce zastavil automobil. Rasputin byl přijat, Jusupov ho uvedl do jídelny, kde už čekal Štěpanov. Na stole byly dvě lahve vína a jedna z nich obsahovala cyankáli vyzkoušený na psovi, jehož mrtvola ležela na dvoře. Hovořili o spiritismu a po chvíli Štěpanov naplnil dvě sklenice vína a jednu z nich otrávil. Oba si přitukli a začali pít. Jed nepůsobil dle očekávání, ale otrávený si stěžoval na nevolnost. (Le Queux, 1928, s. 174–177)

Ostatní zatím netrpělivě čekali nahoře. Mnich už předtím hodně pil, a proto vypil jen malé množství otráveného vína a ostatní ulil do porcelánové nádoby. Rasputin si prohlížel krucifix a Štěpanov se rozhodl, že po neúčinkujícím jedu zasáhne a vytáhl z kapsy browning, přiložil ho na mnichovu hrud' a vystřelil. Štěpanov běžel za ostatními s nadšením, že je Rasputin mrtev. Najednou ale zaslechli zespodu hluk. Z balkonu spatřili, jak Rasputin prchal a křičel, že se jim pomstí. Štěpanov se rozhodl jednat, dohnal ho a vypálil mu všechny ostatní rány do hlavy. Poté vložili jeho tělo do auta, které řídil jistý vojín a nacházel se v něm ještě doktor L. Mrtvolu dopravili k Petrovskému mostu, kde ho shodili do otvoru v ledové krustě. (Le Queux, 1928, s. 177–180)

Radzinskij ve své knize popisuje spiklenecký plán, který vymyslel jeden z největších Rasputinových nepřátel Felix Jusupov. Ten se s Rasputinem začal scházet, aby zjistil, jak jej odstranit, a jako důvod schůzek uváděl bolest na prsou, kterou si chtěl nechat vyléčit. Poté začal hledat komplice, rozhodl se pro Dmitrije Pavloviče a poručíka Sucholina. Rozhodnutí zabít nepřítele nakonec pocházelo pravděpodobně od Dmitrije Pavloviče. (Radzinskij, 2002, s. 380–381)

19. listopadu vystoupil v dumě monarchista Puriškevič, který přednesl ostrý proslov proti panovníci a mužikovi u trůnu. Všichni mu blahopřáli a mezi gratulanty mu zatelefonoval i kníže Jusupov a pozval ho k sobě. Jusupov se ho zeptal, zda by se nechtěl účastnit vraždy a Puriškevič ochotně souhlasil, a tak ho seznámili s plánem. Rasputin už dlouho hledal příležitost, jak se seznámit s jistou hraběnkou N., a Jusupov slíbil, že ho s ní u něj doma seznámí. To pro ně byla příležitost. Dohodli se, že ho zavraždí v půlce prosince a že použijí jed. Zpočátku pracovali ve čtyřech, ale Puriškevič doporučil přibrat ještě řidiče a navrhl svého známého doktora Lazaverta. Vše naplánovali tak, aby po vraždě mohli zmizet z města. Jedem měli otrávit zákusky a víno. Maklakov, který jim dodal cyankáli, později prohlásil, že jim dal jen neškodný prášek. Doktor Lazavert byl ale přesvědčen, že jde o pravý jed. (Radzinskij, 2002, s. 384–392)

Ten den vše probíhalo jako obvykle. Rasputin doma oznámil, že někam pojede, ale neřekl kam. Nakonec se svěřil Vyrubovové, že pojede pryč s Jusupovem. Jeho obdivovatelka mu radila, ať to nedělá, a on slíbil, že nepojede. Po dvanácté se však začal oblékat. Poté k němu dorazilo auto a Jusupov vstoupil do bytu. Byl vystrašený, ale Rasputin to nepoznal. Vyšli ven a odjeli do Jusupovova paláce. V paláci zrovna spustili gramofon, aby to vypadalo, že tam je společnost. Naplnili dvě ze čtyř skleniček vínem s jedem. Když příjíždějící vstoupili, Jusupov vysvětlil, že dáma má hosty, kteří brzo odejdou a ona dorazí k nim do jídelny. Ostatní spiklenci poslouchali útržky rozhovoru a čekali na chvíli, kdy budou moct přijít do jídelny. Rasputin ale odmítal jak víno, tak i čaj. Chvíli spolu rozmlouvali, poté si dal čaj a Felix Jusupov mu k němu nabídl otrávené zákusky, mužik ale odmítl, protože byly sladké. Nakonec si ale dva vzal, dal si i víno, vypil dvě otrávené sklenky, ale nic se s ním nedělo. Chtěl, aby mu Jusupov zahrál na kytaru, a tak musel kníže zazpívat pár písní. Hodiny ukazovaly půl třetí a jed pořád neúčinkoval. Radzinskému připadalo zvláštní, že si Rasputin celou dobu nevzpomněl na účel své návštěvy a nepoznal, že je Jusupov velice nesvůj. Ten šel nahoru a všem řekl, že se Rasputinovi nic nestalo, nakonec navrhl, že ho zastřelí a vzal si od Dmitrije Pavloviče

revolver. Šel se zbrání za zády do jídelny a řekl Rasputinovi, že by se měl podívat na krucifix a pomodlit se. Jusupov vystřelil a Rasputin se pomalu skácel na zem. Všichni slyšeli výstřel a vydali se dolů, Rasputin ještě dýchal, ale byl v agonii a trochu sebou škubal. Nebylo pochyb, že zemře, zavřeli a šli nahoru. Dmitrij Pavlovič a Lazavert jeli k Puriškevičovu vlaku spálit Rasputinovy šaty, ale kožich se do kamen nevešel. Jusupov v té chvíli chtěl vidět zavražděného, šel dolů a začal s ním trást, najednou se mrtvý začal chvět a otevřel oči. Vyskočil a vrhl se na Jusupova, tomu se podařilo z jeho sevření vymanit a utéct nahoru pro pomoc. Poslanec vzal revolver a zjistil, že Rasputin míří do dvora, kde se přibližoval k plotu. Puriškevič po něm vystřelil a dvakrát minul, Rasputin už dobíhal k bráně, Puriškevič se kousnul do ruky a třetí ranou ho trefil do zad, čtvrtou ho střelil do hlavy. Mezitím tam už mířil strážník, Jusupov mu ale řekl, že hodně pili a jeden jeho přítel vyváděl. Tělo odtáhli dovnitř. Jusupov se rozhněval, byl jako nepřítel a mrtvé tělo bil gumovou holí. Puriškevič pozval dovnitř strážníka, který se vrátil a řekl mu, že zabili Grigorije Rasputina a že jestli má rád svou vlast, tak o tom pomlčí. Tělo potom zabalili do látky. V tu dobu se vrátil Dmitrij Pavlovič a jeli se těla zbavit. Dojeli k mostu, kde ho chtěli shodit, rozhoupali jej a hodili ho do díry v ledu. Zapomněli k němu ovšem přivázat činku, hodili ji tedy za ním i s botou. Poté se všichni vrátili k sobě domů. (Radzinskij, 2002, s. 399–418)

Podle Radzinského se ve výpovědích vrahů vyskytují výmysly. Ušlechtilé důvody zapříčinily, že Puriškevič i Jusupov vypověděli, že přítomna nebyla žádná žena. Kvůli přesvědčivosti byla však účast nějaké ženy nutná. Dále je tu záhada s pečivem, které bylo sladké, ale Rasputin nic sladkého nejedl, v tomto ohledu vedl přísnou dietu. Skutečnost byla tedy možná taková, že vypil jen víno, ve kterém byl jed příliš slabý. Další zvláštní věcí je, že Rasputin vydržel dvě hodiny čekat na setkání s neznámou dámou. Ve skutečnosti se tak mohlo odehrát vše mnohem rychleji. A nakonec je tu otázka, kdo ho zabil? Puriškevič zblízka dvakrát minul, ale když byl Rasputin ve větší vzdálenosti, najednou se trefil. Poslední dva výstřely vypálil zřejmě jiný střelec, nejlépe by tato přesná střelba odpovídala schopnostem Dmitrije Pavloviče. Podle výpovědi strážníků totiž žádné auto s oblečením neodjelo, Dmitrij byl tak pravděpodobně stále v paláci. Puriškevič s Jusupovem ve svých výpovědích pouze chrání člena carské rodiny od spojování s aktem vraždy. (Radzinskij, 2002, s. 420–426)

Publikace *Rasputin a carevna* tvrdí, že se spiklenci setkali poprvé 20. listopadu 1916. Prodebatovali první návrhy na Rasputinovo odstranění. Dmitrije Pavloviče a Felixe

Jusupova zachvátila touha udělat něco velkého, aby se o nich psalo v celém Rusku. Schůzky se účastnil ještě poslanec Puriškevič a poručík Sucholin, jehož návrh, aby na něj najali vrahy, byl zamítnut, zavržen byl i plán zastřelení, které by si mohli lidé vyložit jako nepřímý útok na carskou rodinu. Byl přijat návrh Jusupova otrávit ho, s připomínkou Puriškeviče přibrat do celé akce ještě doktora Lazoverta. (Izakovič, 1988, s. 257–261)

16. prosince se všichni sešli v paláci Jusupovových. Rasputin sdělil Golovinové, že se někam chystá, ale nechtěl říct kam, ta proto zavolala madame Vyrubovové a ta za ním spěchala. Po krátkém naléhání jí řekl, že jede na návštěvu k „maličkému“ (tak říkal Jusupovi). Vyrubovová ho varovala, aby nevstupoval na půdu lidí, kteří ho nesnášejí. Rasputin namítl, že rodiče Jusupova jsou na Krymu, že jej léčí a chce se konečně poznat s jeho ženou. Před odjezdem ho ještě navštívil a varoval ministr vnitra Protopopov, toho uchlácholil slibem, že se nikam nechystá. (Izakovič, 1988, s. 282–288)

Jusupov všem ukázal jídelnu, kde měli vraždu vykonat. Doktor Lazovrt si vzal gumové rukavice, rozdrtil v nich krystaly cyankáli a vložil je do čokoládových náplní zákusků, které byly na stole, zákusky s růžovou náplní byly bez jedu. Než opustili místnost, věci v ní trochu rozházeli, aby to vypadlo, že v ní byl ruch. Jusupov poté vyjel s doktorem k Rasputinovu domu a vstoupil do vchodu. Rasputin s ním chvíli rozmlouval a řekl, že nemá rád Jusupovovu matku, že ho zlí lidé chtějí zabít. Poté nasedli do auta a odjeli, cestou Lazovrt několikrát hleděl do zrcátka, zda je někdo nesleduje a pro jistotu jel delší cestou. Zajeli do dvora paláce a odebrali se do jídelny. Tam Rasputinovi Jusupov nabídl víno a zákusky, on nic nechtěl, ale po chvíli si vzal zákusek s růžovou náplní, pak i s čokoládovou. Jusupov ho po nějaké době donutil napít se i vína, ale v nepozornosti mu ho nalil do sklenice bez jedu, když dopil, chtěl mu dát nový pohár, Rasputin ale nechtěl další špinit, a tak ho Jusupov musel jakoby omylem rozbít. Když ho donutil napít se z nové sklenice, Rasputin se chytil za prsa a rozkašlal se. Měl už v sobě několik dávek jedu a byl stále naživu. Minuty běžely a Rasputin si vyprosil, aby mu mladý Jusupov zahrál na kytaru a zazpíval. (Izakovič, 1988, s. 292–310)

Jusupov poté vyběhl nahoru a všem vyprávěl, co se dělo. Nahoře se radili, co s ním, dokonce přemýšleli, že ho pustí domů. Také přemýšleli nad tím, že se na něj všichni vrhnou. Jusupov nakonec vyslovil myšlenku, že s ním skoncuje sám. Když přišel zpět, Rasputin dýchal těžce, poté vstal a upřel svůj pohled na krucifix. Jusupov k němu přistoupil, řekl, ať lituje svých hříchů a vystřelil. Rasputin se chytl na místě rány, a padl

na zem. Ostatní rychle vtrhli dovnitř, ale omylem vypnuli proud, pak někdo rozsvítil, tělo leželo nehnutě na zemi. Lazovet konstatoval, že agonie už dlouho nepotrvá. Spiklenci se odebrali nahoru, aby se domluvili, co dál. Sucholin si měl vzít jeho kožich a jet k Puriškevičovi, kde měl být šat spálen. Také zavolali do Vily Rode, že by měl přijet Rasputin, kdyby někdo zpozoroval auto, aby si lidé spojili tyto skutečnosti. (Izakovič, 1988, s. 310–321)

Najednou se z chodby ozvaly zvuky. Jusupov šel mrtvolu zkontrolovat, vzal ji za zápěstí, ale neměla puls. Už byl na odchodu, když si všiml že řasy na levém oku se hýbou, poté Rasputin obě oči otevřel, vstal a chytil Jusupova, ten se vytrhl. Puriškevič zahlédl postavu, jak dveřmi v paláci utíká na dvůr a míří k brance. Puriškevič vyběhl, na chvíli zastavil a zamířil svým revolverem, minul. Zamířil ještě jednou, podepřel si ruku a zasáhl, postava ve tmě padla na kolena, rána trefila záda. Střelec pro jistotu ještě jednou zamířil a trefil ho do hlavy. Puriškevič poslal sluhy, aby mrtvolu odklidili. Jusupov vykročil k policistovi, kterého opodál viděl, a vysvětlil mu, že se nic vážného nestalo, spíš směšného. Vyprávěl, jak se jeho přátelé veselili a jeden z nich střílel do vzduchu. Pak ale přišel policista, že ho posílají vše ještě jednou zkontrolovat. Puriškevič přemýšlel, zeptal se ho, zda ví, že Rasputin je největším nepřítelem Ruska, a poté mu řekl, že ho právě zastřelili. Chtěli, aby mlčel, ale on jim sdělil, že pokud bude pod přísahou, bude muset vše nahlásit. (Izakovič, 1988, s. 321–330)

Poté vyšli na chodbu a kníže Felix Jusupov se, jako smyslů zbavený, vrhl na zakrvácené tělo a sluhové ho museli odtrhnout. Jusupov si šel lehnout, ostatní naložili Rasputinovo tělo do auta, které řídil Dmitrij Pavlovič. Když dojeli k dřevěnému mostu přes Něvku, chvíli pozorovali okolí, chopili svázaného balíku s tělem a hodili ho přes zábradlí a slyšeli plesnutí při dopadu do vody. V rozrušení ale zapomněli k tělu přivázat závaží, které tak připoutali ke kožichu a galoším. Za dvě minuty auto odjelo. Spiklenci byli přesvědčeni, že tělo putuje ve vodě do Finského zálivu, a tak se klidně rozloučili. (Izakovič, 1988, s. 330–334)

Nejdetailněji se Rasputinově konci věnuje kniha *Jak jsem zabil Rasputina*. Autorem je jeden z vrahů, V. Puriškevič. Toho pozval kníže Jusupov k sobě, sešli se 22. listopadu. Shromáždění se účastnil ještě poručík S., a Dmitrij Pavlovič. Schůzka měla jediný cíl: vymyslet, jakým způsobem Rasputina zlikvidovat. Dlouho uvažovali o různých návrzích a pak se shodli, že s ním je potřeba skoncovat pomocí jedu, protože

vyloučili možnost použití revolveru, kvůli nedaleké policejní stanici. Zároveň se shodli, že čtyři lidé na to nestačí, a tak Puriškevič doporučil lékaře Lazaverta jako dalšího komplice. (Puriškevič, 2000, s. 16–17)

16. prosince se všichni sešli ve dvanáct v paláci Felixe Jusupova. Šli si prohlédnout místnost, kde měla být vražda vykonána. Byla to jídelna, upravená přímo pro účely tohoto činu. Do růžových kousků nadrobil doktor Lazavert krystalky cyankáli, čokoládové byly bez jedu. Prostřídali je na talíři a jeden růžový roztrhli, aby to vypadalo, že někdo ochutnal. V místnosti udělali nepořádek, aby vypadala, že ji před chvílí někdo opustil. (Puriškevič, 2000, s. 58–60)

Ve tři čtvrtě na jednu Puriškevič s Dmitrijem Pavlovičem nalili do dvou sklenek cyankáli. Poté už čekali, až přijede Jusupov s Rasputinem, ti zůstali sami v jídelně a ostatní čekali nahoře v patře. Za chvíli přiběhl Jusupov a oznámil, že nic nevychází, protože Rasputin nepije ani nejí. Asi po další půlhodině slyšeli zespodu cinkání skleniček, uplynul další čas a pořád bylo slyšet, jak tam ti dva spolu mluví. Poté nahoru vyběhl vystrašený Jusupov a oznámil, že Rasputin vypil už dvě skleničky vína s jedem a snědl několik růžových koláčků, a přesto pouze říhal a tekly mu sliny. Velkokníže navrhl, že Rasputina nechají odejít domů, ostatní ale nesouhlasili. Dohodli se, že dolů sestoupí všichni spolu, pak ale velkokníže poznamenal, že by oběť okamžitě poznala, o co se jedná. A tak se Jusupov nabídl, že ho zastřelí. Uběhlo asi pět minut a z jídelny se ozval výstřel. Všichni vtrhli do místnosti a na zemi ležel umírající Grigorij Rasputin. Kulka ho zasáhla do prsou. Nebyl ještě mrtev, dýchal, ale byl v agonii. (Puriškevič, 2000, s. 62–69)

Všichni vyrazili nahoru, aby se dohodli, jak to skoncovat. Pogratalovali si. Bylo okolo čtvrté ráno. Lazavert, Dmitrij Pavlovič a poručík se oblékli. Poručík S. si vzal na sebe Rasputinovy věci a společně odjeli automobilem spálit jeho oblečení k Puriškevičovu vlaku. Puriškevič byl nahoře a najednou slyšel Jusupovův křik. Vyděsil ho Rasputin, který byl živý a dal se na útěk. Puriškevič slyšel kroky z chodby na dvůr. Bez váhání strčil do kapsy svůj „sauvage“ a seběhl ze schodů. Dole viděl, jak Grigorij Rasputin běží po čerstvém sněhu a křičí, že se Jusupovovi pomstí. Puriškevič spěchal za ním a vystřelil, minul, poté vystřelil ještě jednou mimo. Rasputin už byl skoro u brány, poslanec dumy se kousnul do ruky, aby se soustředil. Třetím výstřelem ho zasáhl do zad, utíkající postava se zastavila a následovala čtvrtá kulka, tentokrát do hlavy. Rasputin

okamžitě padl na tvář. Přesto ještě žil, skřípal zuby. Okolo šli dva vojáci, Puriškevič jim řekl, že zabil Grigorije Rasputina. Oba mu slíbili, že nic neprozradí. Se situací bylo obeznámeno i služebnictvo, které pomohlo odtáhnout mrtvolu do paláce. Když Jusupov viděl, jak ji táhnou, vzal si činku a začal do mrtvoly bít tak, že ho museli odtrhnout. Rasputina obrátili na záda a všechny překvapilo, že chroptěl a měl oči v sloup. Puriškevič sluhům nařídil, aby tělo zabalili do nějaké látky. (Puriškevič, 2000, s. 70–75)

Najednou přišel strážník, který chtěl zjistit, co se stalo. Puriškevič se ho zeptal, jestli ví, kdo je největším nepřítelem koruny a strážník odpověděl, že Griška Rasputin. Puriškevič mu oznámil, že ten už není, že ho právě zabil. Strážník řekl, že když se ho budou ptát bez přísahy, že nic neřekne, ale pokud bude pod přísahou, že bude muset všechny podrobnosti sdělit. Poté už přijeli ostatní spiklenci. Puriškevič je obeznámil s tím, co se stalo, vtáhli Rasputinovu mrtvolu do automobilu spolu s činkami a řetězy. Ve voze byl i jeho kožich a boty, protože se tyto věci nevešly do dveří kamen. Když dojeli na most, Dmitrij Pavlovič zastavil u zábradlí. Vystoupili ven, vytáhli tělo, rozhoupali ho a hodili do průseku v ledu, který byl pod mostem. Zapomněli však k mrtvole připevnit řetězem závaží, a tak řetězy zastrčili do kožichu a vše hodili za tělem. Pak prohledali automobil, doktor našel ještě Rasputinovu botu, kterou také hodil do vody. Vše se odehrálo za dvě až tři minuty, poté nasedli do automobilu a pokračovali po mostě dál. (Puriškevič, 2000, s. 75–81)

Rasputinova smrt je asi nejznámější, a i nejlépe popsaná kapitola jeho života. Zároveň se v tvrzeních jednotlivých autorů vyskytuje nejvíce rozdílů. Většina autorů se shodne na datum vraždy 16. prosince, můžeme si ale povšimnout i zmínku o 15. prosinci s tím, že se tělo začalo hledat až 26. prosince. Dále je zmíněn i 30. prosinec. Všechny publikace, které se o vraždě zmiňují, uvádějí jako vrahy Dmitrije Pavloviče, Felixe Jusupova, doktora Lazovera, Vladimira Puriškeviče a Sucholina. I když se občas jména liší, nebo jsou uvedena ve zkratkách. Jediný Le Queux přidává jméno Štěpanov. Další nesrovnalostí je, do jakých zákusků byl umístěn jed. Některé publikace zmiňují růžové, další čokoládové. Někde se dočteme, že prášek, kterým byly otráveny, ani jedem nebyl. Většina knih se shoduje v tom, že střelcem v jídelně byl Jusupov a venku Rasputina zasáhl Puriškevič. Le Queux ale do jídelny dosazuje Štěpanova. Radzinský zas přichází s myšlenkou, že venku pátil Dmitrij Pavlovič. Nakonec je tu otázka příčiny Rasputinovy smrti. Dočteme se o třech možnostech. První z nich je, že smrtelná byla Puriškevičova

rána do hlavy na dvorku. Druhou, že se Rasputin utopil, a třetí, že po vhození do vody vylezl a umrzl.

7 Po smrti

Osud Rasputinova těla je popsán v několika publikacích. *Dějiny Ruska* od Švankmajera a kol. stručně uvádějí, že ho zoufalá carevna nechala pohřbít v Carském Selu. Rasputinovo tělo nenašlo klidu ani po smrti. Po březnové revoluci bylo převezeno do Petrohradu, kde se místní vzbouřili a spálili ho. (Švankmajer a kol., 1995, s. 296)

Kniha *Rasputin, mnich zločinec* uvádí, že se den po vraždě našel opuštěný zakrvácený vůz nedaleko města, poté byla nalezena také zakrvácená bota. Nakonec objevili i mrtvolu, v blízkosti místa, kde byla vhozena do řeky. Carevna se dostavila k mrtvole a půl hodiny nad ní ronila slzy. Poté byla na její rozkaz tajně pohřbena v Carském Selu. (Le Queux, 1928, s. 180–181)

Simanovič vykresluje události po zavraždění takto: Když našli tělo, přijel ministr Protopopov a identifikoval ho. Mrtvý byl autem převezen v dubové rakvi do kaple, kam přijely Rasputinovy neteře a dcery. Ty přivezly prádlo a oblek, omyly ho a oblékly. Byla za něj odsloužena smuteční mše. Car byl v hlavním stanu a dozvěděl se vše telegraficky. Carevna s dcerami nepřetržitě plakaly. Poté byla mrtvola tajně pohřbena v kapli v Carském Selu. Rakev měla okénko, aby bylo vidět obličej. Mrtvola byla nabalzamována a na hrudi držela svatý obrázek podepsaný členy carské rodiny. Po revoluci hrob vyrabovala revoluční banda a mrtvola byla spálena. (Simanovič, 1942, s. 188–191)

Puriškevič ve svých vzpomínkách udává, že se 18. prosince na břehu Něvky objevila mrtvola, která byla převezena do Domu invalidů. 21. prosince 1916 byla doktorem Kosorotovovem provedena pitva a balzamování. Srdce bylo vloženo do speciální nádoby. K mrtvole byly poté vpuštěny jeho dcery a carevna, biskup Isidor odsloužil zádušní mši. Kde se však nacházel Rasputinův hrob, bylo záhadou. Odhalit se to podařilo po únorové revoluci. Hrob byl objeven pod kaplí Anny Vyrubovové, Zuřící dav žádal, aby byly ostatky odstraněny. Mrtvola byla převezena do Petrohradu a později k Vyborgské silnici. Lidé, kteří tam ostatky vezli, je měli zakopat nedaleko silnice na neznámém místě, nakonec ale bylo rozhodnuto, že mrtvola bude poblíž spálena. (Puriškevič, 2000, s. 104–108)

V knize *Život a smrt, tragédie posledního ruského cara* se dozvíme o jiné události po smrti Rasputina. Když byla carská rodina převážena po revoluci do Tobolska, tak cesta

vedla přes Pokrovskoje. Alexandra Fjodorovna to brala jako znamení, konečně viděla vesnici, ve které vyrůstal otec Grigorij, a malý Alexej viděl na vlastní oči dům, který postavil jeho ochránce. (Izakovič, 2005, s. 156)

Radzinskij ve své publikaci uvádí, že v ranních hodinách 19. prosince byla poblíž Novopetrského mostu na Malé Něvce nalezena vyplavená mrtvola, která byla později odvezena do Česmenského chudobince. V noci 20. prosince provedl profesor Kosorotov pitvu a tělo nabalzamoval, srdce bylo vloženo do speciální nádoby, plíce uloženy v lihu. K mrtvému byly přivezeny dcery a biskup Isidor odsloužil zádušní mši. 21. prosince se konal pohřeb. Rasputina pohřbili v „kostele Vyrubovové“. Nikdo ze svědků však nepopisuje pověstný otvor ve víku rakve, který měl být vytvořen na rozkaz carevny, aby se i po smrti mohla na Rasputina dívat. (Radzinskij, 2002, s. 427–429)

Po revoluci bylo usneseno, že Rasputinovo tělo musí zmizet z Carského Sela. Kerenský nařídil, aby tělo odvezli a pohřbili ho. Nejprve bylo odvezeno do Petrohradu, kde zůstalo v garáži bývalé dvorní správy. Pak bylo rozhodnuto, že budou ostatky zakopány v okolí Petrohradu. 11. března byly pozůstatky odvezeny a měly být zakopány někde v ústraní, ale eskorta se nakonec rozhodla tělo spálit. (Radzinskij, 2002, s. 437)

Izakovič se shoduje s Radzinským. 19. prosince ráno si všiml strážník plovoucí galoše. Strážníci se rozhodli prozkoumat dno pomocí sítí, ale bezúspěšně, i když přivolali potápěče. Několik strážníků se vydalo po proudu řeky a jeden z nich si po několika desítkách metrů všiml čehosi zespodu přimrzlého k ledu. Sekerami vysekali díru a vytáhli mrtvolu. Vrstva ledu vylučovala okamžitou identifikaci. Poté přijel ministr Protopopov a Rasputina poznal. (Izakovič, 1988, s. 375–380)

V poledne dorazily k Něvce Rasputinovy dcery. Obě podepsaly protokoly o identifikaci, poté bylo tělo převezeno do Česmenského starobince, kde byla provedena pitva, kterou konal profesor Kosorotov. Carevnin požadavek tělo nepitvat ignorovali. Potvrdili, že Rasputin zemřel na následky dvou střel. Přesto se našlo v plicích trochu vody, což byl důkaz, že smrt nastala až v řece. Tělo bylo převezeno neznámo kam. Carevna odmítla pochovat tělo v Pokrovském, chtěla jeho hrob pravidelně navštěvovat. (Izakovič, 1988, s. 395–397)

Pohřeb připravila mniška Akulina, oblékla Rasputina do šatů, které přivezly jeho dcery. Pohřeb ve Fjodorovském chrámu se konal v deset hodin dopoledne. Původně měl

být Rasputin pochován v chrámu u Alexandrovského paláce. Proti tomu ale ostře vystoupili důstojníci carskoselské posádky. Carevna nakonec přijala, že bude pochován v nedostavěné kapli dvorní dámy Vyrubovové. Pop měl příkaz obřad neprotahovat. (Izakovič, 1988, s. 407–409)

Po únorové revoluci na příkaz ministra spravedlnosti Kerenského tělesné ostatky Rasputina. K místu jeho posledního odpočinku přijelo auto s vojáky, kteří tělo vykopali. Rakev s tělem převezli do bývalých carských stájí v Petrohradu. Dobrovolníci z milice pak dostali úkol. Tajně odvézt tělo někam za město a tam ho zakopat. Auto ale vypovědělo službu a okolo se začali sbíhat vesničané, kteří si mysleli, že v automobilu je něco cenného. Dobrovolníci se proto rozhodli, že se ostatků zbaví hned. Na kraji lesa rozdělali oheň a v něm tělo spálili. (Izakovič, 1988, s. 556–559)

Osud Rasputinova těla po jeho smrti je poměrně dobře zdokumentován, a proto se v jednotlivých verzích autorů nevyskytuje mnoho odlišností. Po smrti bylo tělo pitváno doktorem Kosorotovem, Isidor vedl zádušní mši a carevna dlouhou dobu plakala. Jednou z mála odchylek je, že v jedné z publikací za Rasputinovým tělem přijedou jeho dcery a neteře, v další pak už jen jeho dcery. Tělo bylo pohřbeno v kapli dvorní dámy Vyrubovové a po revoluci bylo odvezeno. Někteří autoři uvádějí, že tělo bylo přemístěno do Domu invalidů a další zmiňují konkrétnější pojmenování – Česmenský starobinec. Poté mělo být tělo zakopáno nedaleko od Vyborgské silnice, ale nakonec bylo spáleno.

Závěr

V bakalářské práci byl představen život Grigorije Jefimoviče Rasputina, tak jak ho prezentují jednotliví autoři děl o jeho osobě. V úvodu byly představeny důvody výběru tématu a zformulovány cíle práce. Jednotlivé kapitoly práce se věnovaly vždy jedné životní etapě Grigorije Rasputina. Díky srovnáním výpovědí jednotlivých autorů bylo zjištěno, které důležité momenty formovaly jeho osobnost a dovedly Rasputina až do carského paláce. Stejně tak bylo popsán způsob, jakým ovlivňoval dění na politické scéně Ruska. Nechybí ani důvody, které vedly k jeho neoblíbenosti ve společnosti a následnému zavraždění.

V práci, bohužel, nebylo zhodnoceno, jak se liší původní česká tvorba od cizojazyčných překladů, jelikož česky psané literatury na toto téma není dostatek na to, aby bylo porovnání relevantní. V práci se tedy nejvíce používají překlady z jiných jazyků. České publikace, které jsou v práci použity, se Rasputinovi primárně nevěnují, jsou to odborné publikace o historii Ruska, které se zabývají tématem této práce jen okrajově.

V rozšíření práce by se dalo věnovat jednomu z vybraných období, které by bylo možné zhodnotit ještě podrobněji. Například Rasputinovu vraždu, která tvoří v mé práci asi 7 stran, by bylo možné zpracovat podrobněji se zaměřením na další detaily, jež bylo nutné z důvodu rozsahu práce vynechat. Zajímavé by bylo vzít si jednu publikaci, která je silně proti Rasputinově činnosti, např. *Rasputin, mnich zločinec* a dát ji do protikladu s publikací, která je k Rasputinovi mírná, např. *Car, kouzelník a židé* a sledovat, jak se odlišují verze jednotlivých autorů v určitých klíčových fázích Rasputinova života. Bylo by také možné přidat další publikace, které se věnují tématu, a nebyly při mé práci využity.

Na práci mě nejvíce zaujalo, jak se jednotlivé verze rozdílné i v zdánlivě nedůležitých věcech či ve věcech, které by měly být z výpovědí svědků v publikacích stejné. Autoři se liší v datu jeho narození. A odlišných detailů se nejvíce objevuje okolo jeho smrti. Jedna z publikací tvrdí, že otráveny byly jen růžové zákusky, další zase že jen čokoládové. Většina publikací popisuje, že Rasputin zemřel na střelné rány, ale některé říkají, že zemřel až na následky utonutí a publikace *Car, kouzelník a židé* dokonce zmiňuje, že zemřel až na umrznutí, poté, co z vody vylezl. Podobné pochybnosti jsou i okolo jména vražedného střelce. Většina knih zmiňuje jméno poslanca Puriškoviče, ale

v knize *Rasputin* autor vznášá domněnku, že střílel Dmitrij Pavlovič a ostatní ho kryli a lhali, protože byl členem carské rodiny. Publikace *Rasputin, mnich zločinec* pak přináší úplně nové jméno – Štěpanov.

Seznam použité literatury

IZAKOVIČ, Ivan. *Rasputin a carevna*. Praha: Československý spisovatel, 1988. Slovenská knihovna (Československý spisovatel).

IZAKOVIČ, Ivan. *Život a smrt: tragédie posledního ruského cara*. Praha: Ikar, 2005. ISBN 80-249-0537-X.

LE QUEUX, William. *Rasputin, mnich zločinec*. 4. vyd. Praha: A. Běhounková, 1928.

PURIŠKEVIČ, Vladimír Mitrofanovič. *Jak jsem zabil Rasputina: Deník*. Přeložil Jiří SEYDLER. V Olomouci: Votobia, 2000. ISBN 80-7198-433-7.

RADZINSKIJ, Ědvard Stanislavovič. *Rasputin*. Přeložila Vlasta TAFELOVÁ. Praha: Mladá fronta, 2002. ISBN 80-204-0936-x.

SIMANOVIČ, Aron. *Car, kouzelník a židé: paměti tajného sekretáře Grigorije Rasputina*. Praha: Orbis, 1942.

ŠVANKMAJER, Milan. *Dějiny Ruska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. Dějiny států. ISBN 80-7106-128-x.

VYDRA, Zbyněk, Michal ŘOUTIL, Jitka KOMENDOVÁ, Kateřina HLOUŠKOVÁ a Michal TÉRA. *Dějiny Ruska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2017. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-324-2.

ZUBOV, Andrej Borisovič, ed. *Dějiny Ruska 20. století*. Přeložili Libor DVOŘÁK, Zuzana SOUKUPOVÁ, Josef VOLOŠIN, Martin VRBA. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-0921-4.

Seznam zdrojů použitých k rejstříku osobností

Peter Badmayev. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA):

Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-06-20]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Peter_Badmayev

Theofan (Bystrov). In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA):

Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-06-20]. Dostupné z:

[https://en.wikipedia.org/wiki/Theofan_\(Bystrov\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Theofan_(Bystrov))

Anastázie Černohorská. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco

(CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-06-20]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Anast%C3%A1zie_%C4%8Cernohorsk%C3%A1

Milica Černohorská. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA):

Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-06-20]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Milica_%C4%8Cernohorsk%C3%A1

Felix Felixovič Jusupov. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco

(CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-06-20]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Felix_Felixovi%C4%8D_Jusupov

Исидор (митрополит Киевский). In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San

Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-06-20]. Dostupné z:

[https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D1%81%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D1%80_\(%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%82_%D0%9A%D0%B8%D0%B5%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D1%81%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D1%80_(%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%82_%D0%9A%D0%B8%D0%B5%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9))

Jan Kronštadtský. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA):

Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-06-20]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Kron%C5%A1tadtsk%C3%BD

Stanislas Lazovert. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA):

Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-06-20]. Dostupné z:

https://it.wikipedia.org/wiki/Stanislas_Lazovert

Vasily Alekseyevich Maklakov. In: *Britannica* [online]. [cit. 2022-06-20]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Vasily-Alekseyevich-Maklakov>

Aleksandr Dmitriyevich Protopopov. In: *Britannica* [online]. [cit. 2022-06-20]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Aleksandr-Dmitriyevich-Protopopov>

Vladimir Mitrofanovich Purishkevich. In: *Britannica* [online]. [cit. 2022-06-20]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Vladimir-Mitrofanovich-Purishkevich>

Dmitrij Pavlovič Romanov. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-06-20]. Dostupné z: https://it.wikipedia.org/wiki/Dmitrij_Pavlovi%C4%8D_Romanov

Nicholas II: tsar of Russia. In: *Britannica* [online]. [cit. 2022-06-20]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Nicholas-II-tsar-of-Russia>

Alexis: prince of Russia. In: *Britannica* [online]. [cit. 2022-06-20]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Alexis-prince-of-Russia-1904-1918>

Anastázie Nikolajevna. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-06-20]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Anast%C3%A1zie_Nikolajevna

Marie Nikolajevna. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-06-20]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Marie_Nikolajevna

Olga Nikolajevna. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-06-20]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Olga_Nikolajevna

Tat'ána Nikolajevna. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-06-20]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ta%C5%A5%C3%A1na_Nikolajevna

Alexandra: empress consort of Russia. In: *Britannica* [online]. [cit. 2022-06-20]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Alexandra-empress-consort-of-Russia>

Boris Vladimirovich Sturmer. In: *Britannica* [online]. [cit. 2022-06-20]. Dostupné z:

<https://www.britannica.com/biography/Boris-Vladimirovich-Sturmer>

Anna Vyrubovová. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA):

Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-06-20]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Anna_Vyrubovov%C3%A1